

KOMENTARI SUDSKIH ODLUKA

UDK 342.7(497.11)

CERIF: S130, S148, S112

DOI: 10.5937/AnalPFB2002200D

Dr Marija Draškić*

PRIVILEGOVANI ROK ZASTARELOSTI: NEUJEDNAČENA PRAKSA VRHOVNOG (KASACIONOG) SUDA I STAV USTAVNOG SUDA

Iako se na normativnom, pa i na praktičnom nivou razlika u nadležnostima Ustavnog suda i redovnih sudova može dobro videti i objasniti, u Srbiji se vodila usijana rasprava o tome da li Ustavni sud uopšte može da kontroliše sudske odluke, odnosno da poništava sudske odluke, a posebno odluke najvišeg suda. Cilj ovog teksta je da prikaže jednu odluku Ustavnog suda koja dobro ilustruje i opravdava razloge zbog kojih je Ustavni sud dobio ovlašćenje da odlučuje i o ustavnim žalbama i tako uđe u prostor neposredne zaštite ustavom zajemčenih ljudskih prava i sloboda. U slučaju koji će biti predmet ovog komentara Ustavni sud je delovao na ujednačavanju nedosledne sudske prakse povodom spora o tome da li privilegovani rok zastarelosti treba da važi prema svakom odgovornom licu, a ne samo prema štetniku, i time zaštitio pravo na pravično suđenje onih građana koji su takvom praksom bili oštećeni.

Ključne reči: *Ustavni sud. – Vrhovni (kasacioni) sud. – Ustavna žalba. – Ljudska prava. – Privilegovani rok zastarelosti.*

1. UVODNE NAPOMENE

Osim klasične nadležnosti apstraktne normativne kontrole opštih akata i ocene njihove saglasnosti sa Ustavom, donošenjem Ustava od 2006. godine i uvođenjem instituta ustavne žalbe Ustavni sud (US) dobio je u nadležnost i da odlučuje o ustavnosudskoj zaštiti ljudskih i manjinskih prava i sloboda.¹ Normativni okvir za postupanje US po ustavnim

* Redovna profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i sudija Ustavnog suda Srbije u periodu 2007–2016. godine, maja@ius.bg.ac.rs.

¹ Ustav je stupio na snagu 8. novembra 2006. godine. Videti Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS* 98/2006, čl. 170.

žalbama čine odredbe Ustava i Zakona o Ustavnom sudu (ZoUS)² prema kojima se ustavna žalba može izjaviti ako su povređeni ili uskraćeni ljudsko ili manjinsko pravo i sloboda zajemčena Ustavom, ako je ta povreda ili uskraćivanje izvršeno pojedinačnim aktom ili radnjom državnog organa ili organizacije kojoj je povereno javno ovlašćenje, te ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu.³ Dodatne pretpostavke, koje se odnose na aktivnu legitimaciju podnosioca ustavne žalbe, te blagovremenost i urednost podnesaka koji se kao ustavne žalbe upućuju US, predviđene su takođe u ZoUS.⁴

Ustavni sud ima mandat da povodom ustavne žalbe odlučuje o povredi bilo kog ustavnog prava, nezavisno od njegovog sistemskog mesta u Ustavu.⁵ Osim povrede ljudskih prava garantovanih u II delu Ustava, koji nosi naziv „Ljudska i manjinska prava i slobode“ – a te povrede su daleko najčešće i isticane pred US – teoretski bi predmet ustavne žalbe mogla biti i prava iz I dela Ustava koja se odnose na ustavna načela ili, pak, neka prava koja se tiču ekonomskog uređenja i navedena su u III delu Ustava (kao što je, na primer, pravo na jednak pravni položaj na tržištu).⁶ Takođe, u Ustavu i ZoUS nije propisan nikakav poseban uslov koji bi se odnosio na težinu povrede ili uskraćivanja, pa stoga „kvalitet“ odnosno težina povrede ne igraju nikakvu ulogu.⁷ Najzad, zaštitu uživaju

² Zakon o Ustavnom sudu, *Službeni glasnik RS* 109/2007, 99/2011, 18/2013 – Odluka US, 40/2015 i 103/2015.

³ Uporediti Ustav, čl. 170 i Zakon o Ustavnom sudu, čl. 82. Odredba Zakona o Ustavnom sudu razlikuje se samo po tome što u čl. 82 *in fine* načelo supsidijarnosti u postupanju Ustavnog suda dopunjuje i sintagmom „ili je zakonom isključeno pravo na njihovu sudsku zaštitu“. No, takva dopuna nije više ni od kakvog značaja, budući da nema zakona koji bi isključivao pravo na sudsku zaštitu u slučaju povrede ili uskraćivanja nekog ljudskog prava.

⁴ Zakon o Ustavnom sudu, čl. 83–85.

⁵ Slično rešenje poznaje, na primer, i Ustav Hrvatske: „Ustavni sud... odlučuje povodom ustavnih tužbi kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode...“ Videti Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine* 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010 i 5/2014, čl. 125, alineja 4. Takođe, slovenački Ustavni sud odlučuje, između ostalog, „...o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin...“ Videti Ustav Republike Slovenije, *Uradni list RS* 33/91 – I, 42/1997 – UZS68, 66/2000 – UZ80, 24/2003 – UZ3a, 47, 68, 69/2004 – UZ14, 69/2004 – UZ43, 69/2004 – UZ50, 68/2006 – UZ121, 140, 143, 47/2013 – UZ148, 47/2013 – UZ90, 97, 99 u 75/2016 – UZ70a, čl. 160, st. 1, alineja 6.

⁶ To je potvrdio i Ustavni sud svojim stavom od 30. oktobra 2008. godine. Videti *Stavovi Ustavnog suda*, Beograd 2015, 49.

⁷ Doduše, tokom godina Ustavni sud je ipak počeo da donosi rešenja o odbacivanju ustavnih žalbi, obrazlažući takvo postupanje malim značajem povređenog prava: „Uvažavajući eventualni značaj osporenog rešenja za podnosioca ustavne žalbe, Ustavni sud ukazuje na to da povreda ustavnih prava mora podrazumevati određeni nivo težine i ozbiljnosti da bi bila razmatrana pred ovim sudom. Procena tog nivoa je relativna stvar i zavisi od okolnosti datog slučaja, koje obuhvataju kako subjektivnu percepciju podnosioca ustavne žalbe, tako i objektivni karakter predmeta odlučivanja. Subjektivni osećaj podnosioca o važnosti navodne povrede ustavnog prava mora biti opravdan i sa objektiv-

sva ljudska prava i slobode, nezavisno od toga da li su individualna ili kolektivna i nezavisno od toga da li su garantovana u srpskom Ustavu ili su deo opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava, odnosno potvrđenih međunarodnih ugovora; u svim tim slučajevima njima se garantuje ustavni rang zaštite pred US. Najzad, činjenica da je US u svojoj praksi dosledno poštovao standarde koje je ustanovio Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) bio je ključni razlog zbog koga je ustavna žalba bila vrlo brzo prepoznata kao delotvorno pravno sredstvo u pravnom poretku Republike Srbije.⁸

Takvim upadljivim jačanjem pozicije US i proširivanjem njegovih nadležnosti da – osim uloge „čuvara ustava“ koja se primarno ostvaruje klasičnom funkcijom normativne kontrole prava – počne da odlučuje i o saglasnosti pojedinačnih akata i radnji sa Ustavom garantovanim pravima pojedinaca i manjinskih zajednica, US sve više postaje „sud običnih ljudi“ (Stojanović 2016, 208–209). S druge strane, međutim, u tako široko postavljenom konceptu zaštite ljudskih prava pred Ustavnim sudom pažnju stručne javnosti, a naročito sudijske branše, privukla je odredba ZoUS, prema kojoj je US mogao – kada utvrdi da je osporenim pojedinačnim aktom ili radnjom povređeno ili uskraćeno ljudsko pravo i sloboda zajemčena Ustavom – da poništi pojedinačni akt ili izrekne neku drugu meru za otklanjanje povrede (na primer, da zabrani dalje vršenje radnje ili da odredi preduzimanje druge mere ili radnje kojom se otklanjaju štetne posledice utvrđene povrede ili uskraćivanja) i da odredi način pravičnog zadovoljenja podnosioca.⁹ Da se zakonska odredba odnosi na sve pojedinačne akte i radnje koje Ustavni sud može poništiti u postupku po ustavnoj žalbi, a time i na sudsku presudu, potvrdio je opet i izričito i sâm US svojim stavom od 30. oktobra 2008. godine.¹⁰ Drugim rečima, Ustavni sud može ne samo da utvrdi da je pravnomnažna sudska presuda povredila neko zajemčeno ustavno ljudsko pravo ili slobodu već i da takvu presudu poništi i naloži redovnom sudu da odluči ponovo, u skladu sa mišljenjem izraženim u odluci Ustavnog suda.¹¹ Takva nadležnost Ustavnog suda izazvala je – kao i u mnogim drugim zemljama koje

nog stanovišta, što u ovom ustavnosudskom predmetu nije slučaj.“ Videti, umesto mnogih drugih, rešenje Ustavnog suda UŽ-5523/2017, 2. 10. 2018, iz arhive suda.

⁸ „Sud je mišljenja da ustavnu žalbu treba, u načelu, smatrati delotvornim domaćim sredstvom u smislu značenja člana 35. stav 1. Konvencije u vezi sa svim predstavkama podnetim počev od 7. avgusta 2008. godine, kao datuma kada su prve meritorne odluke Ustavnog suda o osnovanosti navedenih žalbi objavljene u ‘Službenom listu’ Tužene države“. Videti *Vinčić i drugi protiv Srbije*, 44698/06 i dr., 1. 12. 2009, § 51.

⁹ Zakon o Ustavnom sudu, čl. 89, st. 2.

¹⁰ „Ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnog akta ili radnje svih državnih organa koji su nosioci zakonodavne, izvršne i sudske vlasti.“ Videti *Stavovi Ustavnog suda*, Beograd 2015, 50.

¹¹ Takvu praksu nedvosmisleno je podržala i Venecijanska komisija. Videti Venice Commission. 2011. Opinion on draft amendments and additions to the law on the Constitutional Court of Serbia adopted by the Venice Commission at its 89th plenary session (Venice, 16–17 December 2011), CDL-AD(2011)050cor-e, § 46, <https://www.venice.coe>.

imaju sličan koncept ustavne žalbe/tužbe/predstavke – veliku napetost u odnosima između Ustavnog suda i Vrhovnog (kasacionog) suda i užarene rasprave o granicama preispitivanja pravnosnažnih sudskih odluka, koja nije prestala do danas (Draškić 2019, 113–129). Ipak, uprkos osporavanjima, iz citiranih odredaba jasno proizilazi da US nema nikakvo ustavno ili zakonsko ograničenje da interveniše ako je do povrede ili uskraćivanja bilo kojeg ljudskog prava ili slobode došlo, između ostalog, i pravnosnažnom sudskom odlukom. Tako se moglo dogoditi da je US bio u prilici da kroz prizmu ljudskih prava i sloboda podvrgne kontroli ustavnosti i jedno obligaciono pravo, o kome nije bilo jedinstvenog stava u pravnoj teoriji i sudskoj praksi. Jedna takva važna odluka koju je doneo US i koja jasno pokazuje koliko je važan korektivni mehanizam Ustavnog suda u zaštiti ljudskih prava i sloboda biće predmet komentara u tekstu koji sledi.

2. PRIVILEGOVANI ROK ZASTARELOSTI: NE SAMO PREMA ŠTETNIKU

2.1. Postupak pred redovnim sudovima

Šukrija Zeka, Avni Zeka, Bedri Zeka, Hazbija Šalja rođena Zeka, Bahrija Zeka, Hazbije Šalja i Uka Šalja, svi iz Beograda, podneli su Ustavnom sudu 29. aprila 2008. godine ustavnu žalbu zbog povrede prava na pravično suđenje i suđenje u razumnom roku, zajemčenih članom 32, stav 1 Ustava, kao i zbog povrede prava na jednaku zaštitu prava iz člana 36, stav 1 Ustava.

Utvrđeno činjenično stanje u sudskim spisima pokazivalo je da je rudar Ljah Zeka, suprug podnositeljke ustavne žalbe Šukrije Zeka i otac ostalih podnosilaca ustavne žalbe, poginuo u rudarskoj nesreći koja se dogodila 17. novembra 1989. godine u Aleksinačkim rudnicima. U istoj nesreći poginuo je i Uka Šalja, suprug podnositeljke Hazbije Šalja i otac podnosioca Uka Šalje. Pravnosnažnom presudom Opštinskog suda (OpšS) u Aleksincu K. 12/92 od 4. aprila 1996. godine više odgovornih lica u Aleksinačkim rudnicima oglašeno je krivim i osuđeno za izvršeno krivično delo teško delo protiv opšte sigurnosti.¹² Supruga i deca poginulog Ljaha Zeke podneli su 27. septembra 1999. godine tužbu za naknadu nematerijalne i materijalne štete prouzrokovane pomenutim štetnim događajem, a supruga i sin poginulog Uka Šalje podneli su takvu tužbu 29. septembra 1999. godine.

Delimičnom presudom Četvrtog opštinskog suda (IVOpšS) u Beogradu P. 5074/02 od 22. novembra 2005. godine, prvim stavom izreke,

int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)050cor-e, poslednji pristup 23. aprila 2020.

¹² Prema tada važećem Krivičnom zakonu Republike Srbije, *Službeni glasnik SRS* 26/1977... i *Službeni glasnik RS...* 10/2002.

usvojen je tužbeni zahtev tužilaca, pa je Javno preduzeće „Elektropriroda Srbije“ iz Beograda, kao prvotuženi, obavezano da tužiocima na ime naknade nematerijalne štete isplati pojedinačne iznose bliže opisane u izreci presude. Drugim stavom izreke te presude odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtev tužilaca kojim su tražili da se drugotuženi, Javno preduzeće za podzemnu eksploataciju uglja iz Resavice, obaveže da im naknadi nematerijalnu štetu i troškove parničnog postupka.

Okružni sud (OkrS) u Beogradu je presudom Gž. 2854/07 od 14. marta 2007. godine preinačio delimičnu presudu IVOpŠS u Beogradu P. 5074/02 u stavu prvom u odnosu na tuženo JP „Elektropriroda Srbije“ tako što je odbijen kao neosnovan tužbeni zahtev kojim je traženo da se tuženo JP „Elektropriroda Srbije“ obaveže da tužiocima nadoknadi nematerijalnu štetu na ime duševnih bolova zbog smrti bliskog lica. U obrazloženju svoje presude, OkrS je zauzeo stanovište da je do trenutka podnošenja tužbe istekao rok iz člana 376, stav 2 Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), budući da je od nastanka štete proteklo više od pet godina, pa je po stavu OkrS u Beogradu tužbeni zahtev u toj pravnoj stvari neosnovan.

Presudom Vrhovnog suda Srbije (VSS) Rev. 2002/07 od 29. avgusta 2007. godine odbijena je kao neosnovana revizija tužilaca izjavljena protiv presude OkrS u Beogradu Gž. 2854/07. Vrhovni sud Srbije se, isto kao i OkrS u Beogradu, izjasnio da su tužbe za naknadu štete podnete 27. septembra 1999. i 29. septembra 1999. godine, odnosno nakon proteka više od pet godina od dana kada je šteta nastala, te da je zbog toga revizija tužilaca neosnovana, a potraživanje naknade štete zastarelo.

2.2. Postupak pred Ustavnim sudom

Tužioci su protiv pravnosnažne presude VSS podneli ustavnu žalbu, a US je doneo odluku kojom je usvojio ustavnu žalbu podnosioca, utvrdio povredu prava na pravično suđenje zajemčeno članom 32, stav 1 Ustava i povredu prava na jednaku zaštitu prava iz člana 36, stav 1 Ustava, poništio presudu VSS Rev. 2002/07 i naložio Vrhovnom kasacionom sudu (VKS) da ponovo odluči o reviziji podnosioca ustavne žalbe izjavljenoj protiv presude OkrS u Beogradu Gž. 2854/07.

2.2.1. Pravni stav Ustavnog suda

Osnov za takvu odluku US bio je pravni stav koji je US utvrdio na redovnoj sednici održanoj 7. jula 2011. godine:

„U slučaju kada je šteta prouzrokovana krivičnim delom (član 377. ZOO), ako je za krivično gonjenje predviđen duži rok zastarelosti od rokova propisanih članom 376. Zakona o obligacio-

nim odnosima, zahtev za naknadu štete prema svakom odgovornom licu, a ne samo štetniku, zastareva kada istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja samo ako je pravnosnažnom presudom utvrđeno postojanje krivičnog dela i okrivljeni oglašen krivim za krivično delo. Prekid zastarevanja krivičnog gonjenja povlači za sobom i prekid zastarevanja zahteva za naknadu štete.

Isti rok zastarelosti krivičnog gonjenja primenjuje se ako je krivični postupak obustavljen, odnosno ako se nije mogao pokrenuti zato što je okrivljeni umro ili je duševno oboleo, odnosno ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje i odgovornost okrivljenog, kao što su amnestija i pomilovanje.

U svim ostalim slučajevima primenjuje se opšti rok zastarelosti potraživanja iz člana 376. Zakona o obligacionim odnosima.¹³

Taj stav US je primenio i na činjenično stanje odluke u slučaju *Zeka, Šalja i ostali*:

¹³ *Stavovi Ustavnog suda*, Beograd 2015, 64. Dosledno tom stavu, iako su donete pre njegovog usvajanja, Ustavni sud je usvojio i odluke kojima je odbio ustavne žalbe podnosilaca u naizgled sličnim okolnostima. Međutim, za razliku od slučaja *Zeka, Šalja i ostali*, u tim predmetima uopšte nije bilo poznato ko bi mogao biti okrivljeni, odnosno krivični postupak nikada nije ni bio pokrenut. Naime, to su bili sporovi za naknadu štete po tužbama lica izbeglih iz ratom zahvaćenih područja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, koja su tokom 1995. godine organi MUP-a Republike Srbije nezakonito lišavali slobode i posle privremenog zadržavanja predavali vojnim i policijskim organima Republike Srpske i Republike Srpske Krajine. Iako su ta lica u mnogim slučajevima bila podvrgavana torturi u kampovima pod kontrolom policijskih ili paravojnih formacija, u Srbiji nikada nije vođen nijedan krivični postupak u kome bi bila utvrđena krivična odgovornost državnih službenika za takva dela. Zbog toga su se, u takvim situacijama, prema nalaženju Ustavnog suda, mogla primeniti samo opšta pravila o zastarelosti potraživanja naknade štete utvrđena odredbama člana 376 Zakona o obligacionim odnosima. Videti odluke Ustavnog suda Už-345/2008, 17. 3. 2010, i Už-583/2008, 1. 4. 2010. Isto i odluka Už-1980/2009, 27. 1. 2010, u kojoj je bila reč o osobi koja je pretrpela štetu kao mobilisani pripadnik jedinice Vojske Jugoslavije koja je bila angažovana u borbenim dejstvima na Kosovu i Metohiji 1999. godine, ali takođe nije bilo poznato lice koje je štetu prouzrokovalo i koje bi moglo biti okrivljeno. Nema sumnje da parnični sud može – za potrebe utvrđivanja ispunjenosti uslova za primenu produženog roka zastarelosti potraživanja naknade štete – sâm da ispita da li je šteta prouzrokovana takvom radnjom koja sadrži elemente krivičnog dela, te da o tome odluči kao o prethodnom pitanju, ali samo onda kada je bilo nemoguće da se protiv poznatog štetnika, i eventualno učinioca krivičnog dela, postupak pokrene ili okonča. Videti opširnije Karanikić Mirić 2011, 197–202. Zanimljivo je, međutim, da je od tog stava odstupio Vrhovni sud Srbije samo u slučajevima u kojima se radilo o šteti pričinjenoj pripadnicima JNA u oružanim sukobima u bivšim republikama SFRJ do dana njihovog priznanja u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 22. maja 1992. godine. Sud je smatrao da je to bilo krivično delo oružane pobune iz člana 124 tada važećeg Krivičnog zakona SRJ, bez obzira na to što nisu bili poznati ni eventualni učinioci takvih krivičnih dela, niti su ti oružani sukobi bilo kada okarakterisani u međunarodnoj zajednici kao oružana pobuna sa stanovišta međunarodnog prava. Videti Pravno shvatanje Vrhovnog suda Srbije od 27. 12. 1999, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije* 11/1999, 14.

„U konkretnom slučaju je utvrđeno da su u krivičnom postupku koji je vođen pred Opštinskim sudom u Aleksincu, u predmetu K-12/92, odgovorna lica oglašena krivim i osuđena na kaznu zatvora pravnosnažnom presudom Opštinskog suda u Aleksincu K. 12/92 od 4. aprila 1996. godine. Dakle, u konkretnom predmetu, u vezi pitanja primene roka zastarelosti potraživanja naknade štete koja je pričinjena krivičnim delom, Ustavni sud smatra da se na zastarelost primenjuju odredbe člana 377. Zakona o obligacionim odnosima ne samo kada se naknada štete zahteva od učinioca krivičnog dela kao neposrednog štetnika, već i od drugog lica koje odgovara za štetu iako nije učinilac krivičnog dela.“¹⁴

2.2.2. Povreda prava na jednaku sudsku zaštitu

Ustavni sud je najpre utvrdio povredu prava na jednaku sudsku zaštitu, zajemčenu članom 36, stav 1 Ustava, nalazeći da su se podnosioci osnovano pozvali na sudske odluke u kojima je u identičnim pravnim situacijama proisteklim iz istog štetnog događaja zauzet drugačiji stav, odnosno utvrđeno je da potraživanje tužilaca za naknadu štete nije zastarelo.¹⁵ Naime, te presude su obrazložene tako da se u slučaju kada je šteta prouzrokovana krivičnim delom na zastarelost primenjuju odredbe člana 377 ZOO, a ne odredba člana 376, budući da se odredbe člana 377 ZOO primenjuju ne samo kada se naknada zahteva od učinioca krivičnog dela kao neposrednog štetnika već i od drugog lica koje odgovara za štetu iako nije učinilac krivičnog dela. Tako se dogodilo da su iz istog štetnog događaja neka lica ostvarila pravo na naknadu štete – tako što su sudovi usvajali tužbene zahteve nalazeći da potraživanje nije zastarelo – dok je podnosiocima ustavne žalbe tužbeni zahtev odbijen upravo zbog zastarelosti. Imajući to u vidu, US je utvrdio da su okružni sudovi, pa i VSS, u identičnoj činjeničnoj i pravnoj situaciji donosili različite odluke i na taj način podnosiocima ustavne žalbe doveli u bitno različit položaj od onoga u kome su bili tužiocima čiji je istovrsni tužbeni zahtev usvojen. Drugim rečima, različito postupanje redovnih sudova povodom iste činjenične i pravne situacije dovelo je podnosiocima ustavne žalbe u neravnopravan položaj u ostvarivanju sudske zaštite u odnosu na lica čiji su tužbeni zahtevi usvojeni, što ukazuje na povredu principa pravne sigurnosti. Da potreba harmonizacije sudske prakse u Srbiji zaslužuje posebnu pažnju, navodi se i u literaturi (Popović, Marinković 2016, 381), a nekonzistentna sudska praksa srpskih sudova dovela je u više navrata i do intervencije ESLJP u slučajevima protiv

¹⁴ Odluka UŽ-482/2008, 13.10.2011, <http://www.ustavni.sud.rs/page/predmet/sr-Curl-CS/5358/?NOLAYOUT=1>, poslednji pristup 10. avgusta 2019. Odluka je objavljena i u *Službenom glasniku RS* 88/2011.

¹⁵ Okružni sud u Nišu Gž. 25/06, 24. 1. 2006, Vrhovni sud Srbije Rev. 43/01, 9. 5. 2001, Vrhovni sud Srbije Rev. 89/03, 21. 1. 2003.

Srbije.¹⁶ Ustavni sud je posebno naglasio da nije nadležan za ujednačavanje sudske prakse redovnih sudova, ali je – imajući u vidu svoja Ustavom utvrđena ovlašćenja da štiti ljudska i manjinska prava i slobode – smatrao da je neophodno da nadležni redovni sudovi, u situacijama kada nađu da dotadašnja sudska praksa nije u skladu sa merodavnim materijalnim pravom, preduzmu sve mere i radnje predviđene odgovarajućim procesnim zakonima. To se naročito odnosi na VSS koji je, umesto da ujednačava sudske prakse povodom iste činjenične i pravne situacije, donošenjem različitih odluka stvorio pravnu nesigurnost podnosilaca ustavne žalbe, te je ta okolnost sama po sebi dovoljan razlog da se utvrdi postojanje povrede prava podnosilaca ustavne žalbe na jednaku zaštitu prava pred sudovima.

2.2.3. Povreda prava na pravično suđenje

U pogledu istaknute povrede prava na pravično suđenje zajemčenog članom 32, stav 1 Ustava, Ustavni sud se pozvao na svoj gore citirani stav od 7. jula 2011. godine:

„Polazeći od navedenog, Ustavni sud ocenjuje da su u konkretnom slučaju drugostepeni i revizijski sud proizvoljno primenili materijalno pravo, i to na štetu podnosilaca ustavne žalbe, primenjujući u konkretnom slučaju odredbe člana 376. Zakona o obligacionim odnosima.“¹⁷

Šta su bili argumenti da US usvoji taj pravni stav?

Prema odredbi člana 377, stav 1 ZOO, u situacijama kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja. U toj stvari bilo je sporno pravno pitanje da li privilegovani rok zastarelosti potraživanja naknade štete treba da važi samo prema štetniku koji je i učinilac krivičnog dela ili prema svakom odgovornom licu, nezavisno od osnova njegove odgovornosti za štetu. Ta ostala odgovorna lica pojavljuju se po osnovu odgovornosti za drugoga (odgovornost za štetu koju pričinili lice nesposobno za rasuđivanje ili maloletnik),¹⁸ po osnovu odgovornosti pravnog lica za štetu koju njegov radnik ili organ prouzrokuje trećim licima¹⁹ ili, pak, po osnovu objektivne odgovornosti za štetu koja je nastala od opasne stvari ili opasne delatnosti.²⁰

¹⁶ Naime, iz presuda Evropskog suda za ljudska prava proizilazi da je povreda prava na pravično suđenje više puta bila utvrđivana kao rezultat protivrečne sudske prakse istog suda. Videti, na primer, presude *Vinčić i drugi protiv Srbije*, 44698/06 i dr., 1. 12. 2009, §§ 17, 39 i 50, i *Rakić i drugi protiv Srbije*, 47469/07 i dr., 5. 10. 2010, § 38.

¹⁷ Odluka Ustavnog suda Už-482/2008, 13. 10. 2011.

¹⁸ Zakon o obligacionim odnosima, čl. 164–169.

¹⁹ Zakon o obligacionim odnosima, čl. 170–172.

²⁰ Zakon o obligacionim odnosima, čl. 173–179.

U pravnoj književnosti i sudskoj praksi pojavila su se dva potpuno oprečna stava. Tako, Vizner smatra (Vizner 1978, 1327) da se privilegovani rok zastarelosti iz člana 377 ZOO primenjuje samo kada je reč o potraživanju naknade štete od učinioca krivičnog dela, dok se u odnosu na sva ostala odgovorna lica primenjuju opšti rokovi zastarelosti propisani u članu 376 ZOO.²¹ Isto stanovište izrazio je u jednom trenutku i VSS:

„Polazeći od izloženog, sudije Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije su se opredelile za već prihvaćeno doktrinarno stanovište da rokovi zastarevanja potraživanja naknade štete iz člana 377. Zakona o obligacionim odnosima teku samo prema učiniocu krivičnog dela kojim je šteta uzrokovana, a ne i prema državi, odnosno pravnom licu koje za štetu odgovara umesto njega po odredbama člana 172. Zakona o obligacionim odnosima, te da zbog toga potraživanje naknade štete po osnovu odgovornosti države za štetu koju prouzrokuje njen organ, zastareva u rokovima propisanim odredbama člana 376. Zakona o obligacionim odnosima.“²²

Prema drugom stanovištu iznetom u pravnoj književnosti, privilegovani rok zastarelosti iz člana 377 ZOO treba primenjivati ne samo kada je reč o učiniocu krivičnog dela već i onda kada se tužbeni zahtev za naknadu štete upućuje prema svakom licu koje odgovara po pravilima o odgovornosti za drugog, odnosno po pravilima o objektivnoj odgovornosti (Karanikić Mirić 2011, 192–196; Studin 1983, 1141). Potpuno neverovatno, ali isti VSS koji je usvojio prethodno pomenuto pravno shvatanje doneo je i sasvim suprotnu odluku godinu dana kasnije:

„Prema čl. 377. st. 1 ZOO, kada je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kada istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja. Pod odgovornim licem ne podrazumeva se samo učinilac krivič-

²¹ „(1) Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastareva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za lice koje je štetu učinilo. (2) U svakom slučaju ovo potraživanje zastareva za pet godina od kad je šteta nastala. (3) Potraživanje naknade štete nastale povredom ugovorne obaveze zastareva za vreme određeno za zastarelost te obaveze“ (čl. 376 Zakona o obligacionim odnosima).

²² Pravno shvatanje Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije, utvrđeno na sednici od 10. 2. 2004, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije* 3/05, 127. Isti stav izrazio je Vrhovni sud Srbije i u nekim svojim kasnijim odlukama: „Privilegovani rok zastarelosti potraživanja naknade štete pričinjene krivičnim delom može se primeniti samo u odnosu na izvršioca krivičnog dela a ne i na pravno lice koje umesto njega odgovara za tako pričinjenu štetu trećem licu.“ Videti presudu Rev. 2865/05, 24.1.2006, *Pravni informator* 12/06, 30. Isto: „Rokovi zastarelosti potraživanja naknade štete iz člana 377 ZOO teku samo prema učiniocu krivičnog dela kojim je šteta prouzrokovana, a ne prema državi odnosno pravnom licu koje za štetu odgovara umesto njega po odredbama člana 172 ZOO.“ Videti presudu Rev. 1354/06, 6. 9. 2006. Iz arhive suda.

nog dela, već i lice koje odgovara za štetu koja je učinjena krivičnim delom, iako samo nije učinilac tog dela.²³

Postoje razlozi koji su rukovodili US da prihvati taj drugi stav pravne teorije i sudske prakse, ali oni se na prvom mestu odnose na jezičko i istorijsko tumačenje odredbe člana 377, stav 1 ZOO. Naime, još u vreme važenja Zakona o zastarelosti potraživanja (ZoZP), čija odredba nije sadržavala sintagmu „prema odgovornom licu“,²⁴ postavilo se pitanje da li privilegovani rok zastarelosti teče i prema samom štetniku i prema licu koje odgovara za isti događaj po nekom drugom osnovu. Na Proširenoj opštoj sednici Vrhovnog suda Jugoslavije, koja je održana 19. oktobra 1970. godine, usvojeno je Načelno mišljenje da rok iz člana 20, stav 1 ZoZP ne teče samo prema štetniku kao učiniocu krivičnog dela, nego i prema svakom licu koje odgovara za štetu koju je takav štetnik prouzrokovao. Prihvatajući takav stav, zakonodavac je, donoseći ZOO, u članu 377, stav 1 dopunio raniju odredbu ZoZP upravo rečima da „pravo na naknadu štete zastareva prema odgovornom licu“.²⁵ Pritom, kao odgovorno lice mogu da se kvalifikuju: sam štetnik, u čijem se aktu stiču elementi krivičnog dela; neko drugo lice koje za štetnika koji je učinio krivično delo odgovara po pravilima o odgovornosti za drugoga; ili imalac opasne stvari, odnosno lice koje obavlja opasnu delatnost, ako se upotreba opasne stvari ili vršenje opasne delatnosti mogu kvalifikovati kao krivično delo (Karanikić Mirić 2011, 192). Dakle, i čisto jezičko tumačenje sporne odredbe, u kojoj se ne pominje ni štetnik ni učinilac krivičnog dela već samo odgovorno lice, nikako ne dopušta da se njeno značenje sužava samo na štetnika i u tom smislu se suprotna praksa redovnih sudova, pa i VSS, može smatrati nedoslednom, a odluka US utemeljenom i opravdanom.²⁶

²³ Videti rešenje Vrhovnog suda Srbije Rev. 1335/05 i Sgzz 58/05, 30. 11. 2005, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije* 4/05, 89–91. Okružni sud u Nišu takođe sledi taj novi stav: „Kada je štetu prouzrokovao tuženikov osiguranik krivičnim delom, rok zastarelosti tužbenog zahteva za naknadu štete je onaj koji je propisan za zastarelost krivičnog gonjenja za krivično delo i on važi kako za vozača vozila, tako i za osiguravajuću organizaciju.“ Videti presudu Okružnog suda u Nišu Gž. 4021/07, 8. 11. 2007, *Bilten sudske prakse Okružnog suda u Nišu* 27/08, 32.

²⁴ „Kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja.“ Videti Zakon o zastarelosti potraživanja, *Službeni list FNRJ* 40/1953 i 57/1954, čl. 20, st. 1.

²⁵ Isto takvo istorijsko tumačenje sporne odredbe Zakona o obligacionim odnosima potvrdio je i prof. dr Slobodan Perović koji je, zajedno sa prof. dr Marijom Karanikić Mirić, bio pozvan na konsultativni sastanak Ustavnog suda. Takvi sastanci održavaju se kada postoji potreba da se o pitanjima od značaja za odlučivanje u konkretnom ustavnosudskom predmetu pribavi mišljenje i od pravnih eksperata u određenoj oblasti prava. Videti Poslovnik o radu Ustavnog suda, *Službeni glasnik RS* 103/2013, čl. 32.

²⁶ Opširnije o ciljnom tumačenju i o ostalim razlozima za zauzimanje takvog stava (razlozi ekonomičnosti, razlozi pravne politike da se strože postavi odgovornost štetnika koji je štetu prouzrokovao krivičnim delom itd.) videti u Karanikić Mirić 2011, 192–196.

2.3. Postupak pred Vrhovnim kasacionim sudom

Odluka Ustavnog suda UŽ-482/2008 od 13. oktobra 2011. godine dostavljena je VKS 1. decembra 2011. godine, radi ponovnog odlučivanja o reviziji tužilaca. Međutim, sasvim neočekivano, VKS je odlučio da ponovo odbije kao neosnovanu reviziju tužilaca. Obrazloženje se temeljilo na istim stavovima na kojima je bila zasnovana i ranija odbijajuća revizijska presuda VSS, o kojoj je već bilo govora u ovom tekstu. Drugim rečima, i VKS je zauzeo stanovište da je potraživanje tužilaca zastarelo, budući da su tužbe podnete sudu nakon proteka više od pet godina od dana kada je šteta nastala, da se u tom slučaju rokovi zastarelosti računaju prema opštem propisu iz člana 376 ZOO, odnosno da propisani rokovi zastarelosti potraživanja iz člana 377 ZOO teku samo prema učiniocu krivičnog dela kojim je šteta uzrokovana, a ne i prema državi, odnosno pravnom licu koje odgovara umesto njega.²⁷ Pritom se VKS pozvao samo na pravno shvatanje VSS utvrđeno na sednici Građanskog odeljenja od 10. februara 2004. godine,²⁸ navodeći „da se pravno shvatanje o primeni roka zastarelosti za naknadu štete uzrokovane krivičnim delom isključivo primenjuje u sudskoj praksi Vrhovnog kasacionog suda, od strane svih veća i da navedeno pravno shvatanje nije izmenjeno na sednici Građanskog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda... da su naknada štete i zastarelost instituti materijalnog (obligacionog) prava, pa zato tumačenje značenja odredaba čl. 376 i 377 u vezi čl. 172 ZOO može dati samo Vrhovni kasacioni sud, a ne Ustavni sud, jer pitanja koja se odnose na zastarelost potraživanja naknade štete ne spadaju u oblast ljudskih i manjinskih prava i sloboda“ (*sic!*)... „da je sudska praksa u primeni ovih instituta, počev od usvajanja pomenutog pravnog shvatanja revizijskog suda od 10. februara 2004. godine saglasna, dosledna i neprotivurečna“.²⁹ Nažalost, VKS je iz svoje optike potpuno izostavio činjenicu da praksa vrlo očigledno nije bila „saglasna, dosledna i neprotivurečna“, odnosno da je isti VSS izrazio potpuno suprotno stanovište u nekim drugim odlukama,³⁰ a ocenio je da dve presude VSS koje su ponudili sami tužioci³¹ „nisu od značaja“ (*sic!*).³²

²⁷ Vrhovni kasacioni sud, Rev. 17/11, 3. 10. 2012, iz arhive suda.

²⁸ Videti belešku 22.

²⁹ Vrhovni kasacioni sud, Rev 17/11. *Ibid.*

³⁰ Videti belešku 23.

³¹ Videti belešku 15.

³² Vrhovni kasacioni sud osvrnuo se u svom obrazloženju i na tri odluke US (beleška 13), pogrešno zaključujući da je u njima US zauzeo suprotno stanovište, ali se nažalost nije potrudio da utvrdi da je činjenično stanje u ta tri slučaja bilo bitno različito u odnosu na slučaj *Zeka, Šalja i ostali*.

2.4. Ponovni postupak pred Ustavnim sudom

Tužiocu su podneli novu ustavnu žalbu US, obrazlažući ovoga puta povredu prava na pravično suđenje tvrdnjom da je nakon donošenja Odluke US UŽ-482/2008 od 13. oktobra 2011. i poništenja presude VSS Rev. 2002/07 od 29. avgusta 2007. godine, nadležni VKS doneo osporenu presudu u kojoj je, kao i u prethodnoj revizijskoj presudi, odbio reviziju podnosioca jer je ocenio da je potraživanje podnosioca zastarelo.

Ustavni sud je, postupajući po drugi put u toj pravnoj stvari, doneo odluku kojom je usvojio ustavnu žalbu, poništio presudu VKS Rev. 17/11 od 3. oktobra 2012. godine i naložio mu da ponovo odluči o reviziji tužilaca, u skladu sa ocenama US iznetim u toj odluci.³³ U obrazloženju je US pošao od toga da se VKS očigledno oglušio o imperativne odredbe člana 171 Ustava, kojim je utvrđeno da je svako dužan da poštuje i izvršava odluku Ustavnog suda, te da Ustavni sud može odrediti način izvršenja svoje odluke, kao i o zakonske odredbe kojima je, između ostalog, propisana obaveza državnih i drugih organa da, u okviru svojih prava i dužnosti, izvršavaju odluke i rešenja Ustavnog suda,³⁴ te da su odluke US konačne, izvršne i opšteobavezujuće.³⁵ Stoga je US našao da nije potrebno da posebno i ponovo obrazlaže svoje pravno stanovište koje se odnosi na rok zastarelosti za naknadu štete prouzrokovane krivičnim delom i koje je detaljno obrazloženo u prethodnoj odluci u toj pravnoj stvari. Međutim, imajući u vidu onaj deo obrazloženja osporene revizijske presude koji se odnosi na nadležnost US da odlučuje o jednom obligacionom pravu, US je ocenio da treba još jednom posebno da ukaže na svoj generalni stav da u postupku po ustavnoj žalbi nije nadležan da kao instancioni sud preispituje zaključke i ocene redovnih sudova u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja i primene procesnog i/ili materijalnog prava, osim kada je primena procesnog i/ili materijalnog prava od redovnih sudova očigledno proizvoljna, arbitrarna i na štetu podnosioca ustavne žalbe. Tada Ustavni sud, pružajući podnosiocu ustavne žalbe neposrednu ustavnosudsku zaštitu, utvrđuje povredu Ustavom garantovanog prava na pravično suđenje.³⁶ Pritom, US se posebno osvrnuo na navode iz osporene revizijske presude o tome da „su naknada štete i zastarelost instituti materijalnog (obligacionog) prava, pa zato tumačenje značenja odredbi iz čl. 376. i 377. u vezi čl. 172. ZOO može dati samo Vrhovni kasacioni sud, a ne Ustavni sud, jer pitanja koja se odnose na zastarelost potraživanja naknade štete ne spadaju u oblast ljudskih i manjinskih prava i sloboda“. Sasvim suprotno

³³ Odluka UŽ-224/2013, 6.6.2013, <http://www.ustavni.sud.rs/page/predmet/sr-Cyrl-CS/9000/?NOLAYOUT=1>, poslednji pristup 3. maja 2020. Odluka je objavljena i u *Službenom glasniku RS* 55/2013.

³⁴ Zakon o Ustavnom sudu, čl. 104, st. 1.

³⁵ Zakon o Ustavnom sudu, čl. 7.

³⁶ Odluka Ustavnog suda, UŽ-224/2013. *Ibid.*

tim navodima VKS, u konkretnom slučaju je upravo očigledno da je VKS proizvoljnim tumačenjem pomenutih instituta i odredaba ZOO ponovo povredio Ustavom garantovano pravo na pravično suđenje podnosioca ustavne žalbe, a to nesporno jeste „oblast ljudskih i manjinskih prava i sloboda“ za čiju zaštitu je nadležan Ustavni sud.³⁷ Dakle, ne zato što je US neki „sud van sistema“ već zbog toga što ima Ustavom ustanovljene funkcije čuvara Ustava i jemca ljudskih sloboda i prava ustanovljeno je da je US dobio nadležnost da kontroliše ustavnost svih akata i radnji svih nosilaca državne vlasti. To znači da opšti, ali isto tako i pojedinačni akti i radnje nijednog državnog organa – organa zakonodavne, izvršne ili sudske vlasti – od te ustavnosudske kontrole nisu izuzeti. Zbog toga se u literaturi navodi da takve „pingpong odluke“ ozbiljno mogu otvoriti pitanje delotvornosti zaštite ljudskih prava u Srbiji, budući da ako oba suda istrajavaju na svojim stavovima, postupci mogu trajati unedogled (Nenadić 2013, 103). Drugim rečima, važan kontrolni mehanizam koji u postupku po ustavnim žalbama sprovodi US može biti delotvoran samo ako redovni sudovi dosledno poštuju odluke US i prihvataju stavove koji se odnose na zaštitu ustavom garantovanih ljudskih prava i sloboda.

Kada je reč o delu obrazloženja osporene revizijske presude u kome se VKS poziva na odredbe Zakona o uređenju sudova i obavezu sudskih veća Građanskog odeljenja VKS da se pridržavaju stavova usvojenih na sednici odeljenja, US je još jednom naglasio da imperativna odredba člana 171, stav 1 Ustava obavezuje sudove da izvršavaju odluke US, a da izvršavanje odluke US podrazumeva donošenje nove odluke ukoliko je to naloženo, kao i obavezno postupanje i odlučivanje sudova u skladu sa ocenama i stavovima iznetim u odluci US. To obesmišljava pozivanje VKS na zakonom predviđenu obaveznost postupanja po sopstvenim pravnim stavovima, posebno u situaciji kada je US utvrdio da se takvim pravnim stavom povređuje Ustavom garantovano pravo na pravično suđenje podnosioca ustavne žalbe.

Najzad, iako to nije činio često kada je utvrđivao povredu prava na pravično suđenje, u tom slučaju US je, zbog ponovljene povrede prava na pravično suđenje, svakom od podnosioca ustavne žalbe dosudio naknadu nematerijalne štete u iznosu od po 1.000 evra, u dinarskoj protivvrednosti.

³⁷ Ustavni sud se pozvao i na dobro ustanovljenu praksu Evropskog suda za ljudska prava u pogledu tumačenja prava na pravično suđenje u kontekstu primene materijalnog prava: „Sud neće postavljati pitanje tumačenja domaćeg prava od strane domaćih sudova, osim u slučaju očigledne proizvoljnosti (vidi, *mutatis mutandis*, *Adamsons protiv Letonije*, broj 3669/03, stav 118., 24. 6. 2008. godine), drugim rečima, kada uoči da je primena prava od strane domaćih sudova u određenom slučaju bila očigledno pogrešna ili takva da su izvedeni proizvoljni zaključci i/ili uskraćivanja pravde (vidi, *mutatis mutandis*, *Farbers i Harlanova protiv Litvanije* (odluka), broj 57313/00, 6. 9. 2001. godine, i, mada u kontekstu člana 1. Protokola broj 1, *Beyeler protiv Italije* [VV], broj 33202/96, stav 108., ECHR 2000-I).“ *Ibid.* Videti *Andelković protiv Srbije*, 1401/2008, 19. 3. 2013, § 24.

3. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Usvajanjem Ustava Srbije od 2006. godine zajemčena je ustavnopravna zaštita povređenih ili uskraćenih ljudskih i manjinskih prava i sloboda kroz novi institut ustavne žalbe. Nakon što je US počeo da donosi meritorne odluke u postupcima po ustavnim žalbama, a naročito od kada je počeo da usvaja ustavne žalbe, da utvrđuje da je povređeno ili uskraćeno neko od ustavom zajemčenih ljudskih prava i sloboda i da poništava presude redovnih sudova, pa i VSS (odnosno VKS), odnos između US i VSS (odnosno VKS) postao je naročito tenzičan. Iako je i Venecijanska komisija nedvosmisleno saopštila svoj stav da ako Ustavni sud ima kompetencije da ispituje sudske odluke – što je veoma pozitivno iz perspektive ljudskih prava – on mora imati ovlašćenja i da ih sankcioniše ako nađe da su neustavne, te da bi u slučaju da osporena presuda ne bi mogla biti poništena to oslabilo ovlašćenja Ustavnog suda i ozbiljno ugrozilo njegov ugled, otpor redovnih sudova nije prestao ni do danas. Upravo stoga, nema boljeg načina da se dobro ilustruje razlika između sudske nadležnosti redovnih sudova i postupanja US po ustavnim žalbama nego da se to pokaže na primerima dobre prakse. Ovde prikazana odluka ima upravo takvu funkciju, budući da je US intervenisao zbog postojanja potpuno nedosledne i konfuzne prakse vrhovnih sudova u tumačenju odgovarajuće odredbe ZOO i spornog pitanja primene privilegovanog roka zastarelosti ne samo u odnosu na štetnika nego i u odnosu na svako drugo lice koje može biti po nekom osnovu odgovorno za štetu, usput se i u meritumu izjašnjavajući za stav koji je ocenio kao pravo značenje sporne odredbe ZOO (član 377/2).

LITERATURA (REFERENCES)

- Draškić, Marija. 2019. Ustavna žalba u Srbiji: prostor za tenzije između Ustavnog suda i Vrhovnog (kasacionog) suda. 111–135. *Ustavna žalba u pravnom sistemu Srbije*, ur. Edin Šarčević, D. Simović, Sarajevo: Fondacija Centar za javno pravo.
- Karanikić Mirić, Marija. 1/2011. Zastarelost potraživanja naknade štete prouzrokovane krivičnim delom. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 59: 178–204.
- Nenadić, Bosa. 2013. O nekim aspektima odnosa ustavnih i redovnih sudova. 71–111. *Uloga i značaj ustavnog suda u očuvanju vladavine prava*, ur. Bosa Nenadić. Beograd: Ustavni sud.
- Popović, Dragoljub, Marinković, Tanasije. 2016. The emergence of the human rights protection in Serbia under the European Convention on Human Rights: The experience of the first ten years. 373–400.

The Impact of the ECHR on Democratic Change in Central and Eastern Europe – Judicial Perspectives, eds. Iulia Motoc, Ineta Ziemele. Cambridge: Cambridge University Press.

- Stojanović, Dragan. 2016. *Ustavno pravosuđe – Ustavno procesno pravo*. Niš: Pravni fakultet u Nišu.
- Studin, Josip. 1983. Član 377. Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim delom. 1141–1143. *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga I, ur. Borislav T. Blagojević, Vrleta Krulj, 2. izdanje. Beograd: Savremena administracija.
- Vizner, Boris. 1978. Član 377. Potraživanje naknade štete uzrokovane krivičnim djelom. 1325–1327. *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, 2. knjiga. Zagreb: nepoznat izdavač.

Marija Draškić, PhD

Full Professor

University of Belgrade Faculty of Law

Judge of the Constitutional Court of the Republic of Serbia (2007–2016)

EXTENDED STATUTE OF LIMITATIONS: DIVERGENT
JURISPRUDENCE OF THE SUPREME COURT (OF CASSATION)
AND THE OPINION OF THE CONSTITUTIONAL COURT

Summary

Although the difference in the competences of the Constitutional Court's and courts' of general jurisdiction can be observed and explained on the normative and even on the practical level, a heated debate took place in Serbia on whether the Constitutional Court could control judicial decisions at all. This paper seeks to outline one Constitutional Court decision that illustrates the reasons why the Constitutional Court obtained competence for the adjudication of constitutional appeals and therefore entered the area of direct protection of constitutionally guaranteed human rights. In the case that is the subject of this comment, the Constitutional Court acted to harmonize inconsistent case law in the case of the dispute as to whether the prolonged prescription period—in case of damage caused by a criminal offence—runs solely against a wrongdoer, or also against a person liable for damage caused by the wrongdoer, protecting the complainants' right to a fair trial.

Key words: *Constitutional Court. – Supreme Court (of Cassation). – Constitutional complaint. – Human rights. – Extended statute of limitations.*

Commentary history:
Received: 30. 4. 2020.
Accepted: 1. 6. 2020.